

Vida Gábor

JÓKAI, 200

Valamikor, talán nyolcadikos koromban felírtam egy füzetbe az összes könyvet, amit olvastam. Ha jól emlékszem, az volt a cél, hogy eljussak százig, de beláttam hamar, nincs ennek semmi értelme. *Az utolsó mohikánnal* kezdődik a lista és *Moby Dickkel* végződik. Biztos, hogy nem szerepel mind, a kézírás alapján a legtöbbet egy alkalommal jegyeztem fel, és hát kimaradt Brehm *Az állatok világa* című monumentális műve, amelyet nem tudtam hogyan írni be, mert az egysejtűeket és a férgekét kihagytam ugyan, de a halakat és az emlősöket többször is átböngésztem, egyetlen könyvként ez kevés, tizenkilencnek viszont sok. A házi disznóról szóló fejezetet sem rágtam át alaposan, mert csak nem is olyan régen tudtam meg, hogy a híres mangalica fajta kitenyésztésében szülővárosomnak fontos szerepe volt, pedig ott jártunk el naponta iskolába József főherceg egykori uradalma előtt, csakhát. Habsburgokkal mi akkoriban nem törődtünk. Jókai abban a listában két könyvvel szerepel, az egyik *A kőszívű ember fiai*, a másik *Az aranyember*. Egész jól emlékszem, hogy akkor olvashatatlannak találtam mindkét regényt, pedig átrágtam magamat rajtuk böcsülettel, mese nem volt, a kötelező az kötelező, én a román irodalmat is elolvastam, tudtam a nyelvet jól, de semmi se maradt meg a fejemben, és ezt mai napig resteltem, nem a kisebbségi ellenállás dolgozott bennem, csak el nem tudtam képzelni, hogy majdan irodalommal foglalkozom, és jól jön, hisz nincs olyan olvasmány, ami ne jöhetne jól még, egyszer. Ha én akkor szerettem volna Jókait, még azok a barátaim is hülyének néztek volna, akik unalmas órákon a pad alatt olvasták nagyjából azt, amit én. Középiskolában már kevesen voltunk ilyenek, fiú csak én. Akkor már egész délután ment a tévé, a *második műsorhoz* is készítettünk antennát, az újvidéki rádióban és a szabadkai adón a szerb zenei szerkesztők még jobb zenéket válogattak, mint a magyarok. Szidhatjuk az internetet és a telefont, de az elektronikus média sokkal régebbi, a függőség is. Amikor délután kezdődött a *Dallas* vagy a *Poldark*, az anyukák és a nagymamák abbahagyták a gyomlálást, bementek a kertből – nyáron még világos volt. Arra a nem költőinek szánt, de költőivé vált vagy érett

kérdésre, hogy édes fiam, olvastad-e a *Köszívűt*, minden diák kapásból válaszolta: láttam a filmet. – Elolvastam én – mondta legalázatosabb hangján a padtársam –, de nem értem. – Te érted? – fordult hozzám. – Értem – válaszoltam –, csak unom. Azok a régi szép idők, amikor még olvastunk, ugyebár... Ma is csodálom, hogy a tanárnő nem vágott ki az óráról, pedig akkor ez még nem volt tilos. Lemértem az előbb, másfél méternyi Jókai-könyvem van, nagyobb rész a Révai testvérek tulipános kiadásából, még a szüleim vetették, nekik ő volt a legnagyobb magyar író. Legnagyobb magyar író mindig kell, mert az nem lehet, hogy tíz legnagyobb volna, annyi időnk azért nincs olvasni, meg annyi szobánk. Annak a könyvespolcnak külön szaga van, amilyen egy falusi parókia könyvtárában volt bő száz évvel ezelőtt. A javát már azelőtt kiválogatták, mondta apám, és ahogy végignézem, alig van a sorozatban olyan mű, amiből filmet csináltak, az volna a java. Nem láttam, hogy valaki ezeket a köteteket lapozta volna, az se meglepő, hogy néhol pontosan látszott, először válik el a két papírlap, nagy példányszámban nyomták, az állomány jelentős része megsemmisült, két háború volt azóta. Olykor egy-egy tulipános kötet felbukkan antikváriumban, nem ritka, de nem is gyakori, én az egészet egyben még sosem láttam, most rákerestem, 90 000 HUF. Nem tudom, ki akarom-e pótolni a gyűjteményemet azzal, ami hiányzik. Ha költözni kell, mindenki frászt kap a könyvektől, bár én költözni többet nem akarok. Amikor viszont legutóbb kellett, és még minden szanaszéjjel volt, kezembe vettem egy ilyen kis tulipános könyvet a maradékból, belelapoztam a műbe, amiből nem csináltak filmet, vagy talán mégis: „Ő egy majomtelepet fog Amerikában alakítani, s ez új ivadékkal reformálandja az emberiséget, s hogy tervét megkedveltesse velem, azt rajzokkal illusztrálta [*sic!*]. Ott volt: a majom mint hős, a majom mint államgazdász, a majom mint versíró, a majom a szószéken, a majom mint emberbarát, s több efféle torz alakok, nevetség tárgyává téve a legkedvesebb uralkodó eszméket.” Még hogy nem csináltak ebből filmet?! A részlet a *Vándoroljatok ki!* című elbeszélés egy részlete, amely mű első, nagyívű romantikus körmondatait egy időben hazafias szavaltatok közt lehetett hallani, tökéletes retorikai alakzat, megható, szentimentális tartalom, nem véletlen, hogy azon a hanglemezen is szerepel, amelyet 1982-ben adott ki a Hungaroton (Jobba Gabi mondja), rajta van a *Hymnus* meg a *Szózat* több változatban, és Arany János *Rendületlenül* című verse. Egy székely rokon csempészte be halált megvető bátorsággal Romániába, csukott ablaknál volt csak szabad hallgatni, a himnuszt felállva. Undorító, mikor a focisták rágják közben a rágógumit. Szóval ez a Jókai, miután kifogyott a másfél oldalnyi romantikus tirádából, meg-

írta a *A majmok bolygója* című film szinopszisát. Mire én ezt a szinopszist a költözés után évekkal másodszor is meg akartam találni, a könyvespolc állományát átlapoztam, de hiába, és mivel közben sok ilyen gyöngyszemre bukkantam, unalmas óráimban levettem egy-egy kötetet, mert én szeretek unatkozni. Minden kisdiaáknak szigorúan meghagyják, hogy nem szabad lapozni és átugrani semmit, de szemüveges és szakállas bölcsészek is csinálják, az a fontos, hogy jó helyre ugorjon az ember, mint amikor átkel a zombékon, előbb vagy utóbb úgymint belelép a vízbe. Ne járjon ingoványban, aki fél a víztől, ez azért fontos. Így tanultam meg Jókait olvasni, az üresjáratot kihagytam, ritmusa van, tíz kötet után pontosan oda léptem, ahol megint volt egy kapaszkodó vagy egy gyöngyszem. A huszadik kötetben meglett a majmos rész, azt hittem, hosszabb, de csak ennyi az egész, azután megint jön a következő passzus, amit legszívesebben felolvasnék, ha volna kinek. Nem is tudom, hogy Jókai hullámzik, vagy én, meg talán nem is fontos, ha már ennyire összeszoktunk. A nagyregényekben is van efféle hullámozás, úgy emlékszem. Még nem olvastam mindet, ezt is halogatom, mint oly sok dolgot. Jókai is elfogy, attól tartok. Ha szerkesztő az ember, azokat a részeket egy szövegből, amelyeket át lehet ugorni, ma legszívesebben kihúzná, drága már a papír, a bötű, és az idő még drágább. Nem kell kihúzni semmit, víz nélkül ugyan mire való a zombék? És ha majd egyszer egy jókedvű magyartanár megtanítja lapozni a kisdiaáknak, mert unja éppen a szöveget, akkor talán Jókait is meg lehet menteni az utókornak. Ha nem, akkor a szakállas meg szemüveges bölcsészek is unni fogják, és a hazafiak, akik csak a *Hymnus* első szakaszát tudják, vagy legtöbbször azt sem, ahogy Illyés Gyula *Kölcsey* című esszéjét mi sem hallgattuk végig sosem arról a lemezeről, pedig Koszta Gabriella olvasta.